

Sextiotalets skatter

AV LEIF MUTÉN

Det är besvärligt att lägga fram-tidsperspektiv på ett så politiskt ämne som skatterna. Framtidens skattetryck och skatteregler blir bl.a. resultat av en politisk utveckling, som det inte går att spå mycket om, och som det inte är platsen att diskutera här.

Det får inte heller betraktas som ett politiskt ståndpunktstagande, om de följande reflexionerna anknyts till ett allmänt antagande om att skattetrycket, uttryckt som total skatt (minus barnbidrag) i procent av nationalinkomsten, inte kommer att bli väsentligt lägre eller högre än nu. Det visar sig vid internationell jämförelse, att de mera väsentliga olikheterna i skattetryck mellan de högutvecklade länderna till stor del låter sig förklaras som en skillnad mellan skatte- och socialförsäkrings-

system. Skulle det bli fråga om en övergång till försäkringsmässig finansiering av en större del av den sociala servicen än nu, kunde detta naturligtvis innebära en formell skattesänkning, nämligen om man mäter skattetrycket utan hänsyn till de s.k. parafiskala avgifterna. Också en sådan övergång är naturligtvis en betydelsefull angelägenhet, som tål att diskuteras. Men såvitt man kan bedöma vid en internationell jämförelse, finns det knappast anledning att räkna med några revolutionerande egentliga skattetrycksförändringar. Brutto inklusive socialförsäkringsavgifter lär skattetrycket komma att hålla sig, det antagandet är åtminstone försvarligt som arbetshypotes.

De långsiktiga utvecklingsproblem, som skattelagstiftningen erbjuder, skall här tas upp från några huvudsynpunkter. De avser social utjämning genom skatter och socialförmåner, avvägningen mellan direkt och indirekt beskattning, rationalisering

Leif Mutén är sedan 1959 docent i finansrätt med finansvetenskap vid Uppsala universitet.

av inkomstbeskattningen och produktivitetsfrämjande företagsbeskattning.

Det progressiva skatte- och förmånssystemet

Det har konstaterats, senast i Skattebetalarnas förenings lilla skrift om inkomstutjämnings decimaler, att den utjämning av toppinkomsterna, som åstadkommes genom den progressiva gestaltningen av nuvarande skatte- och subventionssystem, statsfinansiellt spelar ganska liten roll. De höga marginalskattesatserna har huvudsakligen psykologisk betydelse; de kan i bästa fall ge lägre inkomsttagare en känsla av "social rättvisa" i systemet. I allt vidare kretsar börjar man få klart för sig, att de stora, penningkrävande reformerna måste betalas av de breda väljarskikten. Den beskattning, som påläggs i utjämnande syfte, kan inte lösa några nämnvärda finansiella problem.

Från denna synpunkt har tiden länge varit mogen för en klarare boskillnad mellan å ena sidan utjämningsåtgärder, vidtagna för att korrigera en inkomst- och förmögensfördelning, vilken anses orättvis i någon mening, å andra sidan en beskattning med finansiellt huvudsyfte. Alldeles för länge har utgiftskrävande reformprogram röstats fram av grupper, som mer eller mindre omedvetet förefaller att ha satt likhetstecken mellan skattestegring och hårdare tryck på "de rika", utan att genomskåda, att de i verklig mening utjämnande, starkt pro-

gressiva skatterna har en så begränsad variationsvidd uppåt, att de i praktiken saknat nämnvärd betydelse för statsutgiftsstegringens finansiering.

I anslutning till sin på gränsnyttresonemang byggda teori för avvägningen av skatter och statsutgifter har Erik Lindahl, senast i en artikel i festskriften till Ohlin, skisserat ett program, som går ut på en differentiering mellan å ena sidan en fast, inkomst- och förmögensutjämnande beskattning av den höjd, som motsvarar gällande politiska värderingar och kan förenas med vidmakthållande av en tillfredsställande funktion hos näringslivet, å andra sidan en på förmågeprincipen byggd, finansiell beskattning, variabel med hänsyn till statsfinansernas krav. Bakom de senaste årens skatteåtgärder med den allt starkare betoningen av den indirekta beskattningen ligger, om man så vill, ett indirekt erkännande av dessa synpunkter. Den väg som beträffs — och sannolikheten talar för att den inte blir så lätt att gå tillbaka — innebär, att de inkomst- och förmögensutjämnande åtgärderna med stigande skattetryck kommer att spela en relativt allt mindre roll.

Den totalfördelning av skattebördan, som omsen nu ger, hade man naturligtvis åtminstone i teorien kunnat åstadkomma genom att i stället omdana inkomstbeskattningen i mindre progressiv riktning. Det hade kunnat ske genom ändrade skatteskalor och höjd folkpensionsavgift, liksom genom minskning av de statliga kommunbidragen, som skulle

lett till högre kommunalskatter. Särskilt effektivt hade en sådan politik kunnat fullföljas, om den kommunala orsavsdragshöjningen på sin tid underlåtits.

Genom att man i stället för dessa åtgärder valt en utökad indirekt beskattning har ett regressivt element införts i systemet, som gått längre, än statsmakterna velat acceptera. Därmed har skapats ett behov av kompensationsåtgärder avseende både förmåns- och skattesystemet.

I den mån subventionsåtgärderna varit generella, vilket gäller höjda barnbidrag och folkpensionsförmåner, kan man inte kalla dem progressionsskärpande. Men den beteckningen kan desto bättre passa in på de direkt på lägre inkomstagare inriktade åtgärderna. Inkomstskatteskalan har sålunda justerats i progressiv riktning. Motsvarande planeras ske med folkpensionsavgiften. Höjda arbetslöshetsunderstöd har beslutats och förbättrade socialvårdsbidrag m.fl. behovsprövade förmåner blir sannolikt också nödvändiga för att vidmakthålla oförändrad realstandard på den sociala "cementbotten".

Man har genom att välja den indirekta beskattningens väg inte endast försummat en möjlighet att reducera progressiviteten i systemet av direkta skatter och subventioner — man har till och med skärpt den. Detta är speciellt olyckligt därför, att de tekniska bekymmer, som den direkta beskattningen för med sig, i hög grad är förbundna just med dess progressiva element. Ju progressivare den direkta beskattningen är, desto svå-

rare och samtidigt desto angelägnare blir det att lösa sådana problem som t.ex. sambeskattningen, resultatsutjämning mellan olika beskattningsår och den dåliga överensstämmelsen mellan preliminär och slutlig skatt. De höga marginalskatternas inverkan på arbetsvilja och deklaramoral och den ofullständiga harmoniseringen mellan bolagsskatt och skatt på aktieägare är andra sådana problem.

Också den progressivitet, som kännetecknar de behovsprövade förmånerna, ger upphov till likartade bekymmer. Detta kan vara värt att tänka på för dem, som optimistiskt skisserar ett framtida skattesystem, där omsen skulle vara det allmännas huvudsakliga intäkt, och inkomstskatt, i varje fall sådan som kräver självdeklaration, skulle läggas endast på de största inkomstagarna.

Ett sådant system, där progressionen skulle börja först sent och en i förhållande till inkomsten regressiv skattetyyp spela huvudrollen, skulle kräva en utbyggnad av den rad socialförmåner, som redan nu behovsprövas. Behovsprövningen skulle förutsätta just en sådan taxering även av lägre inkomstagare, som man genom övergången ville ta bort. Om man för att undvika denna skulle välja en mer generell utformning av subventionerna skulle detta å andra sidan betyda inte bara en försvagning av skattens budgetsanerande effekt (jämför de höjda barnbidragens och folkpensionernas avtappning av omsuppbörden!) utan också en starkare betoning av den indirekta konsumtionsbeskattningens

regressiva karaktär. Ett generellt förmånssystem är svårt att utforma så, att inte några grupper får sitta emellan, som skulle kunna hjälpas endast med sådana speciella förmåner, som måste behövsprövas. Det kan vara nyttigt att tänka på vilken långtifrån obetydlig roll redan inkomstskattens extra avdrag för nedsett skatteförmåga spelar vid den direkta beskattningen, trots höjda ortsavdrag och förbättrat stöd till barnfamiljerna, folkpensioner och sjukförsäkring.

Den slutsats vi kan dra härav skulle vara den, att vi, om statsutgifterna fortsätter att stiga som hittills, kan räkna med att skattelagstiftaren får finna sig i att skruva ner sina ambitioner beträffande skatte- och förmånssystemets progressivitet. Sannolikt måste den eftersträfvade utjämningseffekten bli mindre, ju större relativ vikt den indirekta beskattningen tillmätas.

Avvägningen av direkt och indirekt beskattning

Man kan då fråga sig, varför omsen alls införts. Hade inte dessa nackdelar bort föranleda en riksdagsmajoritet med intresse av inkomstutjämnings att snart sagt till varje pris söka undvika en utbyggnad av den indirekta beskattningen? När man nu — utan tvivel med en utomordentligt stark insats för undanröjande av de egna ledens motvilja mot den nya politiken — predikar den indirekta beskattningens välsignelser, måste det vara med starka skäl.

Ett av dessa torde vara, att omsen ger möjlighet till en breddning av skatteunderlaget, som åtminstone på längre sikt irriterar skattebetalarna mindre än en motsvarande skärpning av den direkta beskattningen med samma fördelningseffekt. Man kan till och med genom de förbättrade socialförmånerna och den skärpta progressiviteten i den direkta beskattningen hoppas på vissa psykologiska fördelar, i varje fall på längre sikt, genom att de synliga skatterna och förmånerna förbättras från de lägre inkomsttagarnas synpunkt, medan de mycket betydelsefullare skärpningarna av den indirekta beskattningen i möjligaste mån hålls osynliga.

Ett annat argument för utökad användning av indirekt beskattning är dess användbarhet som konjunkturpolitiskt instrument. Det är visserligen åtskilligt överdrivet, när den indirekta beskattningen framställs som ett effektivare och i synnerhet snabbare konjunkturvapen än den direkta. Men även om det inte skulle ligga särskilt mycket i den tesen, är staten dock sannolikt bättre rustad för aktiv konjunkturinsats, om den finanspolitiska arsenalen innefattar även en generell konsumtionskatt. Det är inte rimligt, att en efterfrågedämpning, nödvändig i ett hotande inflationsläge, av skattetekniska skäl skall behöva sättas in enbart mot kapitalvaruefterfrågan (med hjälp av investeringsavgift eller skärpta avskrivningsregler), allra minst om det efterfrågeöverskott man har att räkna med kan förmodas koncentrerat till konsumtionsvarumarknaden.

En efterfrågedämpning genom inkomstkatteskärpning är sannolikt åtminstone på kort sikt svårare att uppnå och torde kräva hårdare ingripande än en konsumtionsskatte-stegring med samma effekt.

Ett tredje argument, som spelat en viss roll i den senaste tidens diskussion, är att man med indirekt beskattning bättre skulle komma åt skattefusket. Egendomligt nog drivs detta argument främst av dem, som vill stämpla företagargruppen som särskilt belastad i detta hänseende. Ändå måste man nog konstatera, att om några skall kunna fuska sig ifrån omsen är det just företagare, i viss mån även jordbrukare. De förra får till och med chansen att fuska inte bara med sin egen utan också med andras skatt, för vilken omsen gör dem till uppbördsmän.

Så mycket ligger det kanske likväl i fuskargumentet, att ju mångsidigare beskattningssystemet konstrueras, desto mindre relativ vikt får en individs eller en grups möjligheter att komma undan en enstaka skatt. Vidare kan en måttlig indirekt beskattning tänkas ha den fördelen från fusksynpunkt, jämförd med en hög progressiv inkomstkatt, att den utgår med en låg procentsats och i vissa fall kräver mer omfattande fusk för att skattebesparingen skall bli väsentlig. Dessa argument gäller emellertid inte i de fall, då samma skattefuskgård, t.ex. undanhållande av viss omsättning, samtidigt leder till för låg inkomstkatt och för låg omsdebitering.

Frågan om omsen kommit för att stanna är naturligtvis i sista hand

politisk och skall därför inte vidare diskuteras här. Oppositionspartierna tycks ju för övrigt ha bundit sig för dess avskaffande på ett sätt, som de kanske får ångra, för den händelse de efter en majoritetsväxling skulle misslyckas med att på andra vägar åstadkomma den budgetsanering och den konjunkturstabilisering, som skulle göra ett avskaffande försvarligt.

Omsens vara eller icke vara kan emellertid också ses mot bakgrunden av de alternativa skattenyheter, som förekommer i diskussionen, och som vi eventuellt kan vänta oss införda under sextiotalet.

Rationalisering av inkomstbeskattningen

Beträffande inkomstkatten kan man urskilja två motstridiga tendenser i den nyare lagstiftningen. Å ena sidan finns en strävan till förenkling och schablonmässighet. Å andra sidan söker man fullfölja förmågebeskattningens principer genom en förfinad inkomstberäkning och debitering av skatt på punkter, där de bestående reglerna ger från rättvisesynpunkt olyckliga resultat.

Den förra linjen, inledd med schablonberäkning av egnahemsfastighets avkastning, schablonavdrag under tjänst och kapital och för försäkringspremier jämte avrundning av den beskattningsbara inkomsten, har väl knappast gett de tillfredsställande resultat man hoppats på. Inte allt är förenklingar som kan synas så, och vissa schablonbestämmelser har

snarast försvårat den deklarationskontroll de avsetts underlätta. Men detta hindrar inte, att tanken på en definitiv källskatt för flertalet löntagare figurerar i diskussionen och t.o.m. faktiskt genomförts för en grupp, nämligen sjömännen.

Den senare linjen har fullföljts med reformer sådana som den särskilda inkomstberäkningen för ackumulerad inkomst och vissa ändrade skogsbeskattningsregler, liksom med förslagen om införande av förlustutjämning och förbättring av sambeskattningsreglerna. Aktuella förslag om förbättring av inkomstberäkningen för jordbrukare, införande av en begränsad avdragsrätt för amortering av studieskuld och avdragsrätt för medlemsavgifter kan, om de genomförs, sättas i samma kategori.

I princip jämförbar med dessa reformer vore en ändring av realisationsvinstbeskattningen. En utvidgning av denna till att omfatta nu skattefria vinster, möjligen även ett hänsynstagande till penningvärdesförändringarna vid vinst- och förlustberäkningen, en reduktion av skatten på de skattepliktiga realisationsvinsterna för att ta hänsyn till deras speciella karaktär liksom en utökad rätt till avdrag för kapitalförluster — allt detta skulle kunna ses som åtgärder för att med inkomstbeskattningen på ett mer exakt sätt än nu sker kunna träffa den enskildes skatteförmåga. Kanske skulle en sådan reform också möjliggöra en korrigerig av förmögenhetsskatten. När denna nu i vissa fall tillåtes överstiga avkastningen på lågförräntade tillgångar, kan detta knappast

försvaras annat än med skattefriheten för vissa kapitalvinster.

En förbättrad anpassning till skatteförmågan skulle det också innebära, om inkomstbeskattningen bättre än nu sker kunde anpassas till försörjningsbördan, särskilt genom återinförande av barnavdrag. Diskussionen om bidrag eller avdrag har sedan 1947 års barnbidragsreform varit politiskt onödigt inflammerad. Det borde vara rimligt att de politiska barrikadkämparna efter allt kalfattande kunde klargöra skillnaden mellan kostnadsutjämning genom bidrag och hänsyn till varierande skatteförmåga genom avdrag.

Ingenting hindrar statsmakterna att, som skett genom barnbidragen, bestämma, att det allmänna skall stå för en utjämning helt eller delvis av vissa kostnader, som drabbar särskilda medborgargrupper men inte andra. Statsfinansiella skäl kan sätta en gräns uppåt för sådana beslut, men på många områden garanteras nu i det närmaste hundra procentig kostnadstäckning — man kan t.ex. nämna kostnaden för sjukhusvård, som så gott som helt bestrids med skattemedel. Vad som gör barnbidragen särpräglade är att kostnadsutjämningen till väsentlig del måste ske kontant i stället för genom tillhållande av naturaförmåner (fast även det senare sker genom fri undervisning, skolluncher etc.). Fortfarande är det fråga om kostnadsutjämning. Ingen förnekar emellertid, att barnbidragen är otillräckliga för att täcka hela barnförsörjningskostnaden.

Så länge en väsentlig barnförsörj-

ningskostnad kvarstår okompenserad, borde det vara en naturlig anordning vid en förmågebeskattning att ta hänsyn till denna okompenserade del, på samma sätt som det trots sjukförsäkring och sjukhussubventioner är möjligt att genom särskilt avdrag för nedsatt skatteförmåga ta hänsyn till okompenserade sjukvårdskostnader. Självfallet är det onödigt att med skatteavdrag honorera bagattellkostnader. Men barnförsörjningsbördan är trots barnbidragen tillräckligt väsentlig för att motivera ett skattemässigt hänsynstagande i avdragsform, n.b. så länge bidragen inte höjts till att åtminstone ungefärligen motsvara en beräknad lägsta kostnad för ett barns underhåll.

Avdrag kan naturligtvis aldrig ersätta bidrag. I bidragsfallet gäller det att täcka barnförsörjningskostnaden, i avdragsfallet att låta beskattningen av en försörjare stanna vid den nivå den skulle haft, om hans inkomst varit lika med den summa han har kvar, sedan den nödiga barnförsörjningskostnaden täckts.

Vilken linje kommer nu att segra — blir det mer förenklingar eller mer rättvisereformer under sextiotalet? Det är lättare att önska än att spå. Önskan vore, att respekten för rättvisan sattes främst. Det bär sig dåligt att sätta igång stora skattefuskkampanjer och samtidigt under föraktfullt tal om millimeterrättvisa schablonisera bort belopp, tillräckligt stora att motivera deklaraionsåtal. Ju hårdare den direkta skatte-skruben dras åt, desto nödvändigare blir det att åstadkomma rättvisa,

inte bara genom en effektiv taxeringskontroll utan också genom en nära anslutning av skattekravet till skatteförmågan. Endast den mycket cyniske vill häremot anmärka, att få skatter verkar så befrämjande på arbetsviljan och produktiviteten som barnförsörjares och studieskuld-sattas kvarskatter, vilka till ett maximum stegrar dessa gruppers vårliga arbetsaktivitet. De flesta finner det nog rimligare att lagstiftaren tar konsekvenserna av att varje hundralapp i beskattningsbar inkomst blir viktigare, ju högre uträknad skatt den representerar. Höjda skatter förutsätter rättvisare skatteregler.

Produktivetsfrämjande företagsbeskattning

Nu menar man på en del håll, att inkomstbeskattningens verkliga akilleshäl är företagsbeskattningen. Det går inte att tillämpa exakt samma inkomstbegrepp för företagare som för övriga skattskyldiga, och vetskapen härom kan motivera ett eftergivande av det absoluta rättvisekravet också på andra punkter. Man kan inte heller neka till att vissa grupper av skattskyldiga är mer svårkontrollerade än andra och fördenskull, förutsatt samma moralnivå i alla grupper, torde fuska särskilt mycket — man måste bara vara försiktig med att sätta etiketten företagare på den svårkontrollerade gruppen, eftersom skiljelinjen i realiteten lär skära genom alla inkomstslag. Slutligen kan man se en allvarlig rättvisefråga i aktiebolagsbeskattningens anordning.

Vill man, vilket synes rimligt, främst se denna som en börda på de fysiska personer, som ytterst är bolagens ägare, måste dess anordning med dubbelbeskattning av utdelad vinst te sig principiellt oriktig, liksom även den beskattning av outdelad vinst, som för vissa aktieägare måste synas för hög, för andra återigen som direkt förmånlig i jämförelse med deras egen inkomstskatt.

Man skulle kunna samordna företagsbeskattningen bättre med beskattningen i övrigt, t.ex. genom starkare begränsningar i reservbildningsmöjligheterna. Det skulle också kunna ske genom sådana reformer av bolagsbeskattningen, som bl.a. tvingar bolagen att dela ut sina vinster och utsätta dem för den progressiva inkomstbeskattningen hos aktieägarna i stället för att fondera dem. Man kan naturligtvis också i detta sammanhang nämna en förbättrad skattekontroll. Beträffande ändringar i de gällande reglerna måste man emellertid ha klart för sig, att lagstiftarnas reella rörelsefrihet vid nuvarande skattenivå sannolikt är ganska inskränkt. Reservbildningsmöjligheterna för företagen är en stimulans till kapitalbildning, vilken inte utan vidare låter sig ersättas. Den internationella konkurrensen om kapitalet sätter gränser för hur dåliga villkor det kan erbjudas i ett land utan att fly till ett bättre klimat.

Det hävdas, särskilt i amerikansk diskussion, att det är ärligare och sannolikt också rationellare att ha ett skattesystem med lägre skattesatser, som kompromisslöst tillämpas, än med höga skattesatser, som funge-

rar endast tack vare sina luckor. Vårt system är i många hänseenden av den senare typen. Det lämnar ojämförligt mycket större möjligheter att bli förmögen för den, som kan utnyttja skattefria värdestegringsvinster och reservbildningsmöjligheter, än för den, som skall spara ihop sin förmögenhet av beskattad, löpande inkomst. Vill man emellertid komma åt kapitalackumuleringen inom företagssektorn måste man, om man är obenägen att ersätta det enskilda sparandet med ett kollektivt, statligt, bereda de enskilda spararna bättre kapitalbildningsmöjligheter än nuvarande skattesatser tillåter.

Vilken väg lagstiftaren, ställd inför detta alternativ, slutligen kommer att välja, är ovisst. För dagen synes utvecklingen ensidigt inriktad på inskränkningar i kapitalbildningsmöjligheterna. Antydningarna om vad som kan väntas av den nya bolagsbeskattningsutredningen synes inte ge vid handen, att man tillräckligt sysselsatt sig med frågan om var det nya sparande skall tas, som skall ersätta den reducerade bolagsvinstackumuleringen.

Från den synpunkten borde man i och för sig kunna se med vissa förhoppningar inte bara på den ökade förståelsen för indirekt beskattning, — indirekta skatter anses ju sparfrämjande, sannolikt i regel med rätta, även om det inte gäller undantagslöst — utan särskilt på de från LO-håll framförda propåerna om en övergång till bruttobeskattning. Emellertid lider dessa tankar av svagheten att framföras inte som ett program för rationellare indirekt be-

skattning utan som en förbättrad företagsbeskattning.

Förslagsställarna, som ofta nog inte ens gör klart om det är aktiebolagen eller alla rörelseidkare de menar, vill byta ut nettovinstbeskattningen mot en skatt på bruttointäkter, alla kostnader eller vissa kostnader. De bortser härvid från den avgörande skillnad i övervältringshänseende, som måste råda mellan å ena sidan exportföretagen och de importkonkurrerande företagen, å andra sidan de rena hemmamarknadsföretagen, om en generell sådan skatt skulle införas. Redan den allmänna varuskattens belastning av kapitalvarorna ger anledning till liknande kritik, som beträffande bruttoskatten bleve ännu väsentligare. Om bruttoskatten i stället konstruerades som en form av omsättningskatt skulle den däremot kunna anslutas till den internationella praxis, som lyfter av dylika skatter vid exportlandets gränser och i stället lägger dem på importvaror.

Man skulle vid en sådan konstruktion av bruttoskatten också komma ifrån tvånget att helt riva upp den progressiva inkomstskatten. Ty vill man verkligen ersätta nettovinstskatten med en generell bruttoskatt vore det från konkurrenssynpunkt otänkbart att utesluta de enskilda företagarna från reformen. Ett utbyte av skatteform för dessa skulle återigen ta bort den sista skymten av berättigande från den inkomstskatt, som nu åtminstone i princip drabbar löntagares, rentierers och företagares inkomster lika.

Som alternativ till omsen kan bruttobeskattningen däremot väl förtjä-

na att diskuteras — åtminstone i ett läge, där den nuvarande omsens bärkraft hunnit bli mer pressad än med bara 4 procent. En övergång till skatt på förädlingsvärde skulle i ett sådant läge kunna tänkas indicerad, eller möjligen en kombinerad detalj- och grosshandelsskatt efter det mönstret, som tycks ha framtiden för sig i sextstatsunionen. Men för en sådan generell bruttobeskattning, som verkar som en kaskadskatt, hoppas vi bli förskonade.

Slutligen kan man — närmast med hänsyn till sparandet — fråga sig vad som kan väntas av de reformförslag, som åsyftar direkt, progressiv konsumtionsbeskattning på grundval av individuell taxering. Kaldor, och före honom Irving Fisher, har föreslagit en sådan skatt som en sparvänligare ersättning för den progressiva inkomstskatten. Frågan om dess sparvänlighet kan dock diskuteras. Förhoppningar om förhöjd framtida konsumtionsstandard borde egentligen leda en optimistisk svensk till förhastade inköp i stället för motsatsen, om en sådan skatt infördes. De tekniska bekymmer den skulle föra med sig, illustrerades 1958 i en dansk utredning, som måste avkyla den mest entusiastiske.

*

Som synes är det besvärligt att spå om sextiotalets skatter. Nästan det enda man vet bestämt är att skatteproblemen inte har några patentlösningar. Avdelandet av en fjärdedel av nationalinkomsten för mötande av kollektiva behov, anpassningen

av det finanspolitiska systemet till politiskt dominerande utjämnings- och rättvisekrav och utnyttjandet av det för komplettering av penningpolitiken i avsikt att fullfölja gällande målsättningar beträffande penningvärde, sysselsättning och produktivitet ställer problem, som inte löses med några gordiska hugg. Vi får

försöka klara dem så gott det går, gärna med hjälp av utländska erfarenheter, och hela tiden medvetna om att vi inte är isolerade. Relationerna utåt sätter inom finanspolitiken likväl som penning- och handelspolitiken högst påtagliga gränser för vad vi har möjlighet att företa oss utan att såga av den gren vi sitter på.